

2011

Ársskýrsla Fornverkaskólans

Skagafjörður

01/02/2012

Efnisyfirlit

STARFSEMI FORNVERKASKÓLANS 2011	2
STYRKIR	3
ÚTGÁFA	3
ERLENT SAMSTARF	4
NÁMSKEIÐ	6
TORFHLEÐSLA OG GRINDASMÍÐI 6-9. JÚNÍ 2011	6
TORFHLEÐSLA OG GRINDASMÍÐI 13.-16. JÚNÍ 2011	7
GRJÓTHLEÐSLA 13-16. JÚLÍ 2011.....	7
STARFSÁRIÐ 2012	8

Starfsemi Fornverkaskólans 2011

Mynd 1. Nýir gluggar voru settir í frambæinn í október 2011. Þeir voru smíðaðir af Braga Skúlasyni húsasmíðameistara. Mynd 2. Tyrfingsstaðir eftir námskeiðin í júní 2011.

Árið 2011 var fimmta starfsár Fornverkaskólans og var starfsemin með svipuðu sniði og undanfarin ár. Þrenn námskeið voru haldin á árinu, tvö í torfhleðslu- og grindarsmíði á Tyrfingsstöðum og eitt í grjóthleðslu í Kringlumýri. Nemendur voru alls átján, þar af voru fjórir að sækja sitt annað námskeið og einn var á sínu fimmta. Á Tyrfingsstöðum var lokið við viðgerð á búi sem byrjað var á 2010, byrjað var á búi norðan frambæjar og það klárað auk þess sem göngin að fjósinu voru kláruð. Viðgerðir á bænum eru langt komnar og eru næstu verkefni að hefja viðgerðir á fjósi og baðstofu. Ábúendur á Tyrfingsstöðum þau Kristín F. Jóhannsdóttir og Sigurður M. Björnsson komu að verkefninu með ýmsum hætti s.s. með vinnu, láni á vélum og lauk námskeiðum á Tyrfingsstöðum með glæsilegri útskriftarveislu að hætti Kristínar.

Verkefnisstjóri:

Bryndís Zoëga starfsmaður Byggðasafns Skagfirðinga var í 20% starfshlutfalli hjá Fornverkaskólanum. Heimasíða verkefnisins er www.fornverkaskolinn.is.

Stjórn skipa:

Atli Már Óskarsson, Fjölbrautaskóla Norðurlands vestra.

Guðrún Þóra Gunnarsdóttir, Háskólanum á Hólum.

Sigríður Sigurðardóttir, Byggðasafni Skagfirðinga.

Kennarar:

Bragi Skúlason, húsasmíðameistari.

Helgi Sigurðsson, Fornverki ehf.

Styrkir

Styrkir fyrir starfsárið 2011	Kr.	Nýttur
Akrahreppur	200.000	2011
Menningarráð Norðurlands Vestra	250.000	2011
Vaxtasamningur Norðurlands vestra	500.000	2011
Vaxtasamningur Norðurlands vestra	1.200.000	2010/2011
Þjóðhátíðarsjóður	400.000	2011
Samtals	2.550.000	

Styrkir fyrir starfsárið 2012	Kr.	Nýttur
Menningarráð Norðurlands vestra	300.000	2012
Samtals	300.000	

Heildarstyrkir fyrir árið 2011 voru 2.550.000 kr. Þar af var styrkur frá Vaxtasamningi Norðurlands vestra upp á 1.200.000 kr. frá árinu 2010 fyrir verkefnið *Tyrfingsstaðir á Kjálka*, en verkefninu lauk ekki fyrr en 2011 og telur hann þess vegna til tveggja ára. Haustið 2010 fengu Fornverkaskólinn og Byggðasafn Skagfirðinga 500.000 kr. styrk til verkefnisins: *Áframhaldandi uppbygging Fornverkaskólans og erlent samstarf*, verkefninu lauk 2011. Þjóðhátíðarsjóður veitti í lok árs 2010 styrk upp á 400.000 kr. til verkefnis sem nefnt var *Tyrfingsstaðaverkefnið: Varðveisla á vinnubrögðum og uppbygging húsa á Tyrfingsstöðum á Kjálka*, því lauk 2011. Þetta var síðasta úthlutun Þjóðhátíðarsjóðs áður en hann var lagður niður. Menningarráð Norðurlands vestra veitti Fornverkaskólanum 250.000 kr. styrk til þess að halda námskeið í torfhleðslu- og grindarsmíði og að auki til þess að halda *Dag torfsins* sem ætlaður er til kynningar á gömlu handverki og Fornverkaskólanum. Námskeiðin voru haldin sumarið 2011 en þar sem styrkupp hæð var lægri en sú sem sótt var um fékkst leyfi til þess að sleppa *Degi Torfsins* að sinni. Akrahreppur hefur frá stofnun Fornverkaskólans veitt árlega 200.000 kr. til Tyrfingsstaðaverkefnisins. Menningarráð Norðurlands vestra veitti styrk upp á 300.000 kr. til námskeiðahalds á Tyrfingsstöðum árið 2012. Heildarframlag Byggðasafns Skagfirðinga til Tyrfingsstaðaverkefnisins á árinu voru 1.065.848 kr. og til Fornverkaskólaverkefnisins 265.848 kr. Byggðasafnið borgar allan efniskostnað vegna viðgerða á Tyrfingsstöðum og skráningu sem fer fram á námskeiðum.

Útgáfa

Í júnímánuði kom út smáritið *Gamlir Byggingahættir* eftir Sigríði Sigurðardóttur safnstjóra Byggðasafns Skagfirðinga. Bókin er í senn kennslu- og fræðslurit sem er að grunni byggt á smáriti sem Sigríður skrifaði árið 2005 en hafði eingöngu verið aðgengilegt á netinu. Það er alls 31. bls. með skýringarmyndum og teikningum og aftast í því eru orðskýringar. Yfirlestur var í höndum Braga Skúlasonar húsasmíðameistara og Helga Sigurðssonar hjá Fornverki ehf. Það var fyrst notað sem viðbótarefni við torfhleðslu- og grindarsmíðanámskeið Forn-

verkaskólans sem haldin voru í júní 2011. Útgáfan var styrkt af Vaxtasamningi Norðurlands vestra og er ritið nú komið í þýðingu og stefnt að því að það verði gefið út á ensku árið 2012.

Upplýsingaskilti

Árið 2009 fékkst styrkur frá Menningarráði Norðurlands vestra og 2010 frá Vaxtasamningi Norðurlands vestra til þess að gera upplýsingaskilti fyrir Tyrfingsstaði. Vinnan fór af stað sama ár en lauk ekki fyrr en í lok árs 2011. Skiltið er því loks tilbúið og verður sett upp á Tyrfingsstöðum vorið 2012.

Erlent samstarf

Haustið 2010 fengu Fornverkaskólinn og Byggðasafn Skagfirðinga 500.000 kr. styrk til verkefnisins: *Áframhaldandi uppbygging Fornverkaskólans og erlent samstarf*. Með því skapaðist möguleiki fyrir Fornverkaskólann til að taka þátt í verkefnum og sækja um erlenda styrki í samstarfi við erlenda og innlenda aðila. Ekki fengust allir styrkir sem sótt var um en hér að neðan er sagt frá þremur samstarfsverkefnum sem komu út úr þessum verkefni.

Mynd 3. Hópurinn að störfum undir stjórn Helga Sigurðssonar kennara námskeiðsins.

kynna íslenskt byggingahandverk fyrir nemendum og tóku þau þátt í því að tyrfa á þakið á búi sem gert hafði verið við á námskeiði í torfhleðslu og grindasmíði sem var að ljúka sama dag.

Þann 16. júní 2011 tók Fornverkaskólinn á móti hópi af nemendum í landfræði við Southern Connecticut State University. Hópurinn samanstóð af 8 nemendum sem ýmist voru í grunn- eða framhaldsnámi. Hópnum stjórnaði C. Patrick Heidkamp prófessor en hann hafði árið áður heimsótt Fornverkaskólann til að fræðast um starfsemi hans. Tilgangur heimsóknarinnar var að

Mynd 4. Frá fundinum á Hólum. Þar voru ásamt Solveigu Jordal og Atle Ove Martinussen, sem sitja til hægri, Guðrún Þóra Gunnarsdóttir, Atli Óskarsson, Sigríður Sigurðardóttir og Bryndís Zoëga sem tók myndina.

Dagana 27. júní til 2. júlí komu Atle Ove Martinussen og Solveig Jordal frá Museums-senteret í Hörðalandi í Noregi í heimsókn til Íslands. Tilgangur heimsóknarinnar var að ræða nokkuð víðtækt samstarf um fornt handverk. Fornverkaskólinn og Byggðasafn Skagfirðinga tóku á móti gestunum 28. -30. júlí og var tíminn notaður til funda við mögulega samstarfsaðila og kynninga á

handverkstengdri starfsemi í Skagafirði. Auk Byggðasafnsins og Fornverkaskólans funduðu þau með forsvarsmönnum Síldarminjasafnsins á Siglufirði og forsvarsmönnum Textílseturs og Heimilisiðnaðarsafns á Blönduósi. Um er að ræða útvíkkun á verkefni sem Museumssenteret hefur staðið fyrir og nefnist North Atlantic Crafts Traditions. Fornverkaskólinn og Byggðasafnið hafa samþykkt þátttöku í verkefninu og stefnt er að því að halda tvö námskeið á þess vegum árið 2012.

Í október 2010 hóf Fornverkaskólinn samstarf við Arch Network sem eru skosk samtök sem stuðla að eflingu kennslu og þróunar á náttúru- og menningararfi milli Skotlands og annarra Evrópulanda. Arch Network bauð Fornverkaskólanum í framhaldi af því þátttöku í Leonardo da Vinci Vetpro Program sem nefnist Cultural Heritage Interpretation and Sustainable Tourism. Hlutverk Fornverkaskólans í verkefninu er að taka á móti hópum fólks frá ýmsum Evrópulöndum sem eiga það sameiginlegt að vinna með gamalt byggingahandverk. Í júní 2012 kemur sex manna hópur frá hinum ýmsu Evrópulöndum í vikuheimsókn í Skagafjörð.

Námskeið

Mynd 5. Grindin komin í búið fram á hlaði og þakið langt komið.

Mynd 6. Margar hendur vinna létt verk -torf handlangað af dráttarvél og upp á þak þegar verið var að tyrfa yfir göngin inn í fjós.

Undirbúningur fyrir námskeiðin hófst í lok maí og var í höndum verkefnisstjóra Fornverkaskólans, Fornverks ehf., Braga Skúlasonar og eigenda á Tyrfingsstöðum. Hreinsa þurfti út úr húsinu sem átti að lagfæra og taka niður ónýta vegg og styrkja aðra vegg og þá hluta húsgrindar sem var heil. Eftir námskeiðin þurfti að ganga frá, klára gafla, þök og glerja rúður. Jafnframt var Bragi Skúlason húsasmiður fenginn til þess að smíða nýja glugga í frambæinn. Gluggasmíðin var að hluta greidd af Fornverkaskólanum en verkefnið er annars í höndum Byggðasafns Skagfirðinga. Starfsmenn Fornverks ehf. stungu klömbrur í Tyrfingsstaðalandi en annað efni var tekið í Torfmýri í Blönduhlíð.

Mynd 7. Nemendur á námskeiðinu ásamt kennurum og aðstoðarmönnum.

Torfhleðsla og grindasmíði 6-9.

júní 2011

Fyrri námskeiðið var haldið 6.-9. júní. Það sóttu 5 nemendur. Verkefni þess var að byrja að hlaða vegg húss sem síðast hafði hýst skepnur en hafði áður gegnt hlutverki búrs. Neðsti hluti veggja var hlaðinn úr grjóti og strengur settur á milli en ofar var vegghleðslan úr klömbru

(torfi). Á seinni hluta námskeiðsins var smíðuð grind í búr sem hlaðið var sumarið 2010, reft yfir og þakið tyrft. Jafnframt var kenndur torfskurður og –stunga og nemendur lærðu um mismunandi tegundir torfhleðslna. Samhliða grindarsmíðinni fengu nemendur tilsögn í

gluggasmíði og fengu að spreyta sig á því að smíða glugga úr tré. Á meðan á námskeiðinu stóð kom starfsfólks sjónvarpsþáttarins Landans, sem sýndur er á RÚV, og fékk Fornverkaskólinn umfjöllun í þættinum síðar um sumarið.

Torfhleðsla og grindasmíði 13.-16. júní 2011

Mynd 8. Íslenskir og erlendir nemendur ásamt kennara.

er næsta hús norðan við. Göngunum var svo lokað og tyrft yfir. Á þessu námskeiði var einnig farið í torfskurð og torfstungu auk gluggasmíði.

Síðara námskeiðið var 13.-16. Júní, það sóttu 4 nemendur auk eins framhaldsnema, sem sótt hefur öll grunnnámskeið Fornverkaskólans. Lokið var við að hlaða vegg þúsins sem byrjað var á, á fyrra námskeiðinu. Síðan var smíðuð grind í húsið, reft á þakið og tyrft yfir. Því næst voru hlaðnir gangnaveggir sem liggja framhá þúsinnu og yfir í fjósið sem

Grjóthleðsla 13-16. júlí 2011

Mynd 9. Byrjað var á því að hlaða veggina sem mynda innganginn í húsið og síðan meðfram húsinu til suðurs. Ljósmynd: Guðmundur St. Sigurðarson.

Mynd 10. Veggur var hlaðinn frá innganginum og meðfram húsinu. Ljósmynd: Guðmundur St. Sigurðarson.

Fornverkaskólinn hélt námskeið í grjóthleðslu dagana 13.-16. júní í Kringlumýri í Skagafirði. Verkefnið var samstarfsverkefni Fornverkaskólans og Sigurðar Hansen sem er að byggja upp sögutengda ferðapjónustu að Kringlumýri. Nemendur á námskeiðinu voru átta og þar af voru fjórir sem áður höfðu sótt námskeið í Torfhleðslu- og grindarsmíði. Hlaðnir voru veggir sem

mynda aðkomu að svonefndum Kakalaskála sem á í framtíðinni að hýsa sögusýningu um Sturlungatímabilið og samkomusal. Alls voru hlaðnir um 20m af tvöföldum veggjum annars vegar úr grjóti úr Goðdalakistu og hins vegar grjóti af grundunum neðan Kringlumýrar, gömlum árfarvegum Djúpadalsár.

Starfsárið 2012

Þrátt fyrir að erfiðara hafi reynst að afla fjár fyrir árið 2012 er stefnt að því að halda 9 námskeið og kynningar á árinu 2012 fáist til þess fjármagn. Tvö þeirra eru hefðbundin námskeið í torf- og grjóthleðslu og eitt námskeið er í smíði tréglugga en hin sex eru samstarfsverkefni Fornverkaskólans bæði við erlenda og innlenda aðila. Tvenn ný námskeið eru á dagskrá, annarsvegar vefnaðarnámskeið og hins vegar námskeið í hrosshárvinnu.

Eftirfarandi námskeið eru á dagskrá:

- Torfhleðsla og grindarsmíði á Tyrfingsstöðum í júní 2012. Fjöldi nemenda 6.
- Torfhleðsla og grindarsmíði á Tyrfingsstöðum 2012 fáist fjármagns til efnistöku. Fjöldi nemenda 6.
- Torfhleðsla og grindarsmíði í Hjarðarhaga á Jökuldal – tímasetning óákveðin. Fjöldi nemenda 8.
- Grjóthleðslunámskeið á Kringlumýri í Skagafirði í samstarfi við Sigurð Hansen. Fjöldi nemenda 8.
- Smíði tréglugga. Námskeiðið er haldið í samstarfi við Fjölbrautaskóla Norðurlands vestra. Fjöldi nemenda 8.
- Vefnaður á Kljásteynsvefstað – tímasetning óákveðin. Fjöldi nemenda 4.
- Námskeið í hrosshárvinnu í samstarfi við Alþýðulist – tímasetning óákveðin. Fjöldi nemenda 4.
- Torf- og grjóthleðsla – CHIST Evrópuverkefni. Fjöldi nemenda 6.
- Kynning á fornu íslensku byggingahandverki - Southern Connecticut State University. 3-4. júní 2012. Fjöldi nemenda 10.